

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZS-DOBOKAMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FŐMUNKATÁRS:

KISS SÁNDOR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

VÁRADI KÁROLY.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr. Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (lakik a belső-középútcában 31. sz. a.); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklámciók pedig — Gázi József egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (kurta szappanútea, 15. sz. a.) küldendők.

Paedagogiai Babelek.

III.

(Befejező közlemény.)

Lapunknak a szüneti közbejövése miatt történt szünetelése folytán megszakadt közleményünk, s így az oktatás-nevelés sikeressé tétele feltételeinek csak egy részét érinthettük, — nevezetesen: a családnak és iskolának harmoniáját önmagukban. Hátra van még az organismus e két tényezőjének az összekapcsolása. Erről fogok tehát jelen soraimban egyet-mást elmondani.

Alig képzelhető, hogy egy oly sok tanulmányt igénylő munkának, milyen a nevelés — még helyes elvek alkalmazása mellett is, — szerencsés eredménye lehessen, ha a család és iskola, ezen egy művön fáradozó munkások, izolált állást foglalnak el egymás irányában. Elismerjük ugyan, hogy valamely távolabbi pont elérése különböző utakon is megtörténhetik; hogy egy cél megvalósításának lehetnek több eszközei is: de midőn a tér oly kimért, az idő oly rövid, mint a milyen a gyermeki élet — mondhatnám — rohamosan következő szakai: itt kezeink kötve vannak, az utak közül a legmegbízhatóbbat, az eszközök közül a legjobbkat kell megragadnunk.

Igen de azt mondják, — és nem alap nélkül, — hogy quot capita, tot opiniones. A hány ember, annyiféleképpen alkotja meg ideálját, melynek megvalósítását a nevelés-oktatástól várja; s épen majdnem mindenik más meg más fogalommal bírhat az eszközök megítélésében. Igen sok esetben megtörténhetik, hogy az apa nem úgy gondolkozik, mint a tanító. Hol van most a forum, mely az ellentétes fogalmak fölött ítéljen?...

A gyermek emberré öntése főleg két műhelyen megyen át, s ha egy monstrum talál a műtétből kijönni, melyik mestert terheli a felelősség?...

Nem folytatom ez okoskodást, mert szinte végetlen lehetne. De felesleges is, mert senki közülünk nem kíván még újabban felhozandó bizonyítékokat annak elismertetésére, hogy akár az iskola, akár a család magukra hagyva, vagy plane egymást akadályozva, nem felelhetnek meg nevelői tisztöknek; izolálva, remek művet nem produkálhatnak. Minthogy pedig úgy a családnak, valamint az iskolának egészséges organizációjáról már múlt cikkeinkben szólottunk: tekintsük meg, miként lehetne nézeteink tisztázására, össszhangzatos működésünk megvalósítására utat, módot találni.

Napjainkban — úgy látszik — hova-tovább mind erősebb vonásokban lép fel a tanítók és szülők egymással szemben való chinai elzárkózottsága. A tanítói pályán szerzett néhány évi tapasztalat mondatja velem e szomorú valót. Vajha észleletemben csalódnám! Hány szülő van, ki soha nem beszélt gyermeke tanítójával; vagy plane hány, a ki azt nem is ismeri?! Nem akarok azonban recriminálni, hanem orvosolni, bár végetlen csekély arra erőm. Hiszem, hogy a tanító testületet is terheli a mulasztás vádjá, de a vádaskodás helyett nézzünk inkább bajaink orvoslása után.

Mindenekfeletti teendők: a szülők figyelmét, érdeklődését iskolánk irányában felkelteni, megnyerni. Hogy ezt elérhessük, igyekezzünk rokonszenves érintkezési pontokat találni. A mi pedig minket összzeköthet, az csak a gyermek; ő kell

tehát, hogy érintkezési pontunk legyen; ő érte kell s ő általa lehet a szülőket megnyernünk. Kísértsük meg tehát e célunkat elérni a havi tudósító könyvecskék behozatala által.

E tárgyra vonatkozólag némileg könnyítí álláspontomat az, hogy tapasztalatra, habár igen rövid ideig tartott tapasztalatra, hivatkozhatom. Iskolánkban a múlt tanodai év utolsó felében kísérletet tettünk e könyvecskékkel. Intézkedésünknek két motivuma volt: a tanulóknak munkásságát, magokviseletét, kizárólag erkölcsi eszközök által élesíteni, illetőleg biztosítani; másfelől a szülők érdeklődését iskolánk, működésünk iránt felkölteni, megtartani. Amazt illetőleg, úgy győződtem meg, hogy intézkedésünk nem volt céltévesztett, míg az utóbb említett célzatunkra, — minthogy itt az eredmény nem lehet oly közvetlen és úgy szólva szem előtt folyó — ily rövid idő után a fennebb nyilvánított meggyőződésemet itt csak még remény alakban fejezhetem ki. Siker fog következni ez oldalról is; nem is lehet az máskép. Mert, ha az élet anynyi terheivel elfoglalt szülők egy része, inkább és gyakrabban megfélekedezik is az iskolával szemben reá nehezülő kötelességeiről, mint a hogy kellene: ez, ha nem is menthető, de szinte-szinte érthető. Az iskola által soha nem figyelmeztetve, hogy reájok is esnek az anyagi áldozatokon kívül erkölcsi terhek is gyermekeikkel szemben, akár hány könnyen elhiszi közülök is, hogy az iskola képes a lehetetlenre is, — arra t. i., hogy nélkülök, sőt, ha kell, ellenök is, sikerrel végezze a nevelés munkáját. De midőn ismételve felmutattatik előttük ama tükör, melybe az iskola — legjobb meggyőződése szerént — gyermekeik erkölcsi életét rajzolta: lehetetlen, hogy a közöny meg ne törjön bennük; lehetetlen, hogy érdeklődésük fel ne ébresztessék. Ez pedig ha sikerült, igen sok sikerült. Az érdeklődésből önként foly a gyakoribb érintkezés; a család és iskola összeköttetésbe hozatala; s ez által és ily úton a közös munkában az egyöntetőség behozatala nem lesz nehéz.

A mondottak által, ha sokat is értünk el, de teljességgel nem mindent. Az érdeklődésnek érintett felköltése által a szülők jobb részének jó akaratát, segédkezési készséget megnyerhetjük, de kérdés: nyertünk-e ezzel eleget? Pótolhatja-e a jó akarat és készség a szakismeretet?

Elismerem ugyan, hogy a tanítók és szülők gyakori érintkezése mindannyiszor egy-egy haladó lépés lesz az illető gyermek lelki világának tanulmányozásában; nevelő-oktatói működésünkben tett egy-egy intézkedésünk motivumai hova-tovább annál inkább meg fognak értetni ez úton a nem egyszer elfogult álláspontot tartó szülők részéről; de egyfelől a nevelés oly sokszerű tárgya, másfelől a szülők egy részének oly korlátolt tájékozottsága után ítélve, alig hihető, hogy mindazon gátló nehézségek, melyek a család részéről az iskolára nehezdednek, ennyivel elháríthatók lennének. Ama tér, hol szakemberek is egy egész éleien át találnak komoly elfoglaltatást, nem lehet oly sivár, hogy a laicus tömegnek is ne tudna adni egy-egy percze becsületes munkát.

Nem lehet tehát a mondottaknál megállanunk, hanem jóval tovább kell haladnunk. Társadalmi terepre kell a tanítói testületnek kilépnie s egyesült erővel a nevelés-ügyét a közügyek sorába emelnie. Tegyük közössé, hozzá férhetővé a nevelés titkait, mert mindaddig a helyes útra nem juthatunk, míg azok egyedüli bizományosai csak is a tanító-testületek.

Az elméleteknél rendszeren a „miként“, — a gyakorlati kivétel szokott a gordiusi csomó lenni. Ennek megoldásával tartozom kérdésünknel én is. Szerencsémre azonban, feladatom itten is meg van könnyítve, mert ismét gyakorlati téren mozoghatok. A kolozs-dobokamegyei tantestület egy pár éven át a téli hónapokban nyilvános vitastélyeket rendezett a közönség számára, melyeken paedagogiai közérdekű kérdések beszélgettek meg egy szakértő, mint előadó, vezetése mellett. Ennek óhajtanám én általánossá tételét, országos életbe léptetését, mert csak ez az egyetlen tér, melyen ügyünket diadalra juttathatjuk. Sok családban, a nevelés-ügy értelmezésében, anynyi apáról fiúra örökölt babeli zürzavar van; a tudatlanság anynyi akadályt gördít lépten-nyomon az iskola útjába, hogy a míg az idők e hiányai orvoslásáról itt nem gondoskodunk, addig az iskola kapuján belől tett minden üdvös reformunk, minden lelkiismeretes igyekezetünk hasztalan. Addig mind vesződhethünk és küzdhetünk; továbbra is csak Babelt építünk. Ez orvoslás pedig, tekintve a baj nagyságát, csak társadalmi téren s az ajánlott úton érhető el, né-

zetem szerint, a legbiztosabban. Terhes munka ez, tagadhatatlan, különösen vidéki tagtársainkra nézve; de az elérendő eredmény által, hiszem, gazdagon leszünk jutalmazva. A kezdet, meglehet, nehézségekkel fog járni s a diadalhoz tán későcskén jutunk, de egykor bizonyosan elkövetkezik az is. El kívált abban az esetben, ha előbb az úgynevezett központi körök törik meg a jeget és ha ezekből indul ki és terjed át rendre-rendre a kisebb körökre is az óhajtott mozgalom gyűrűzete. A közönség nem oly közönyös, mint a hogy azt képzelik. Emlékezhetünk, hogy a kolozs-dobokamegyei tantestület víta-estélyei hallgatókban, sőt résztvevőkben is, soha nem szűkölködtek; sőt ellenkezőleg a társadalomnak épen azon osztályában tették a legnagyobb hódítást, melyre e törekvésében az egyesület is legkiválóbban érzelt. Ha még e példán kívül is biztató szóra s újabb támogató érvre van szükség, alig tudnék erre ilyenül meggyőzőbbet felhozni, mintha Spencer Herbertnek e sokat mondó néhány szavával zárom be soraimat:

„A nevelési rendszerek, miként a politikai alkotmányok, nem készülnek, hanem nőnek s a rövid időszak alatti növekedés csaknem észrevehetetlen. Azonban bár ez is, mint minden tökéletesedés, lassú; mindamellett ezen tökéletesedés is bizonyos eszközök használatát feltételezi s ez eszközök egyike épen a víta.“

Kiss Sándor.

Ismerkedjünk!

Magyar nyelvtan(,) olvasmányokkal, irály és nyelvtani gyakorlatok-(kal), feladványokkal, ismétlő (azaz: ismételtető) kérdésekkel. Felső nép- és polgári iskolák számára. Szerkesztette: Gyulay Béla. Budapest, kiadja (azaz: árulja) Pfeifer Nándor. 1876.

Ugyanaz. Javított és bővített második kiadás. 1877. (Igazabban 1876.)

I.

„Magyar nyelvtanok“ hosszú sorát hagytam elvonulni szemem előtt és — egy-egy alkalmi észrevételt kivéve — nem szólottam tüzetesen hozzájuk. Mi az oka hát — kérdehetik — hogy épen a címzettet tevém egészben és részeiben, bírálatom tárgyává?

Talán mivel legújabb? E nem ok, mert hiszen a többi is mindenik vala a maga idejében legújabb.

Vagy hogy ez jobb, akár kevésbé rossz a többinél? Ez is illeté volna a többiek valamelyikére. (Melyikre? az más kérdés!)

„Tudom én,“ pattan fel valamelyik olvasóm, „miért?“ Magát, (kendet, önt, kegyedet, címedet stb.) többet bszantotta a címzett nyelvtan, mint valamenynyie a többieknek!“ Ebben van valami, mint későbbre ki fog derülni, de biz' e még sem az igazi, az elégséges ok. Hanem a dolog valósága az, hogy e lapok szerkesztője kért

meg, hogy ismertessem ezt az ő keze alatti intézethez s több oly neműekhez kiválóan intézett művet. Én pedig, miután a szerkesztő úr lapjának egy tiszteletpéldányával szerencsétlenül, meg akartam köszönni szívességét kívánsága teljesítésével. Erre ugyan (a mint a következőkből kiviláglik) azt mondhatná ő a Schiller keztyűs lovagjával: (Der Dank, Dame, begeh ich nicht!) „Süsse meg, Úram, a köszönetét, mert nem csak maga (kend stb.) nyúl darázs-fészekbe, hanem lapomat is megcsípteti azokkal a haragos (iracundum genus grammaticorum) állatkákkal.“ De hiszen, ezt majd együtt eligazítjuk; most fogjunk a dologhoz.

Gyulay úr nyelvtana analitikus módszerben van szerkesztve, a mit „Bevezetés“-ében is kimond: t. i. hogy „tanításmódja szemléltető, olvasmányokból kiinduló.“

Legyen! Az elv magában helyeslendő, de felakadok elsöben a „szemléltető“ kifejezésen. Targyat „szemléltetni,“ igenis lehet; de „gondolatot,“ mi módon? Erre az eddigi lélektanok még nem adtak útastást. Hanem, úgy vélem, szerző azzal azt akarta kifejezni, hogy „inductiv.“ Így aztán nyelvbéli hiba és nyelvtan írójától, kétszeres hiba.

Még sokkal inkább felakadok másod ízben azon az eljáráson, a mely szerint alkalmazza szerző amaz elvet. Azt állítván t. i., hogy „nagy ugrás, különbség“ (már melyik a kettő között) van „az elemi (népiskolai) s az eddigi középiskolai nyelvtanok és nyelvtanítás közt,“ a vélt bajt úgy akarja elhárítani, hogy azon „elemi nyelvtan“ és azon inductiv módon ismétli.

Ismétli, igenis, mert könyvének legnagyobb része változatlanul szolgálhatna a nyelvtan első és kezdő vezérfonalául és így az „ugrás“-sal együtt a folytatás is igen kevés kivétellel elmarad. És így a kiakasztott cégér („közép- és polgári-iskolák számára“) után indulva, csak hamisított portékát kapunk a boltban.

Amde én ennek a roz. következménynek az előzményét is tagadom. Az t. i., hogy az inductiv nyelvtanítás, a megtanult ismereteknek és igazságoknak rendszeres átnézete kövesse, épen nem „ugrás,“ hanem módszertani rendes sorozat. Példa reá a természettudományok oktatás. Itt is az alap, a honnan ki kell indulni, az egyes tárgyak ismerete, melyet, midőn az elemi tanfolyam bevégeződött, a rendszerek ismertetése követ.

Engedjük el mindezeket és lássuk miképp hajtja végre szerző az inductiv nyelvtanítást.

Az I. rész a „mondatok megismerését“ tárgyalja, s szükséges, hogy szövege kezdetét szóról-szóra vegyem át, mert így könynyebben megértethetem észrevételeimet olvasómmal.

„I. A mondat és főrészei.

Az oroszán és az egér.

Az oroszán egy zöld fa árnyékában nyugovék. Egy egér általfuta hátán. Az oroszán felserkene, a háborgatót megfogá. A szegény fogoly kezde könyörgeni. Az oroszán el is boesátá. Nemsokára azután az oroszán törbe esék, ordítani kezdte. Az egér meghallá azt, megismeré szavát, oda futta, a tör kötelét elrágá. Így a kis egér az oroszánt megszabadítá. (Mi ebből a tanulság?)

Pesti G. u.

Szó és írásbeli gyakorlat: 1. Elöször kérdezzük szóval, azután egyenként írják le 1. mit mond vagy állít az olvasmány az oroszánról és 2. az egérről?

Kérdezzük továbbá: Mily betűvel kezdődik az első mondat? Milyen jel van a befejezett mondat után? Mily

betűvel kezdődik pont után a mondat? Milyen jel van a 3. és 4. mondat között? s a 4. is nagy betűvel kezdődik? Észrevehető-e a kiejtésben is a két jel közt lévő különbség? Miben áll az?

2. Mily kérdésre találjuk meg az 1., 2., stb. mondat alanyát? Hát ha az 1-ső mondatban előforduló faszót így határozzuk meg: A fa növény, mily kérdésre felel itt az alany? Vagy ezekben: A bot nem fegyver. Pál szorgalmas. Péter hanyag.

3. Mit mondunk az 1., 2., 3. és 4. mondatban az oroszánról? És mily kérdésre felel e mondatokban az, a mit az alanyról kimondunk? Hát ha azt mondanók a 4. mondat helyett: A háborgató az oroszán által elfogaték és széttépeték? Vagy ebben: törbe esék.

Ki vagy te? (Én N. N. vagyok.) Milyen kérdésre felel ebben az állítmány? Ki az? Mi az oroszán? Mi a fa?

Milyen az oroszán? Milyen a fa? Milyen az egér? Kié ez a könyv? Kié ez a kalap? (Feleljenek mind e kérdésekre a tanulók s mindegyik után kérdezzük, vagy jegyeztessük is fel, mily kérdésre felel az állítmány.)

A kérdések ily roppant halmaza a diódi papot juttatja eszembe, a ki hosszúságú szárazságban esőért könyörgött vala. Az eső megjöve — viharral s a jég elveré a diódi határt. Következő vasárnap azzal kezdé könyörgését a mi papunk, hogy: „adál, Uram, esőt, de nincs köszönet benne!”

Biz' ebben a sok kérdésben sincs — mint mindjárt kimutatom — sok köszönet és csak az az egy körülmény menti némileg, hogy hisz' az csak „ismétlés” akar lenni. „Akar,“ mondom, mert ime a teméntelen halmazban még is hiányzanak a legfőbb, a leglényesebb kérdések; t. i. „Melyek az egyes mondatok” (az alapúl vett cikkekben)? „Miről ismered, hogy (ez s ez) mondat?” „Melyik az 1. 2. 3. stb. mondat?” „Mi ezekben (egyenként) az alany?” „Miről ismered, hogy alany?” „Mi (mindenikben) az állítmány?” „Miről ismered?”

Ne mondja nekem senki, hogy hiszen ott van az első kérdés: „Mit mond, vagy állít az olvasmány az oroszánról és az egérről? Mert ezek nincsenek nyelvtani alakban szerkesztve és csak akkor volnának célszerűek, ha az olvasmány tartalmáról, vagy értelméről katéchizálná a tanító a gyermeket.

Felesleges, mivel a főtárgytól eltérítő az a kérdés csoport, mely a második kikezdésben („Kérdezzük továbbá . . . Miben áll az?”) van foglalva. Azután azt, hogy kezdetben, vagy pont után nagy betűt írunk; meg hogy a mondat hol ponttal, hol commával végződik, kevesebb és helyesebben szerkesztett kérdéssel is lehet ismételni.

Merőben rossz, mivel fogalomzavaró a 2. szám alatti kérdések (Mily kérdésre . . . Péter hanyag.) csoportja. Ezek ugyanis arra a kiválóan francia nézetre alapítvák, mely szerint alany és nevező mindegy volna. Igen, de ezt a tant a német nyelvészek (elég tekintély úgy vélem, mind olvasóim, mind Gyulay úr előtt) repudiálják, sőt nevetségesnek nyilvánítják s az alanyt és állítmányt más értelmezését állították fel — (alany az, a miről mondunk valamit és állítmány, a mit arról

mondunk,) — melyeket szerző is magáévá teszen*) s azonnal meg is czáfolja, midőn azt írja, hogy „az alanyt e kérdések” (valamelyiké) „re felelünk: ki? mi?” Ez a kérdés ugyanis csupán csak a nevezőt ismerteti meg és ismerteti abban az esetben is, midőn nem alany — Ellenben az alanyt, mikor nem nevező, nem jelöli ki. Vegyünk egy pár példát. Ebben: „a gyermek megveretett;” „a gyermek” nevező is, alany is és a „ki?” kérdés kellően kimutatja. Ámde ez: „a gyermeket megverték,” éppenséggel azt teszi, a mit az előbbi mondat; itt is hát a „gyermekről” mondjuk, hogy „megverték.” Ennélfogva „a gyermeket” az alany; e pedig nem nevező és a „ki?” kérdésre nem felelhetni vele. Sőt az egész mondatban egy szó sincs, a melyikkel felelni lehetne reá. Megint ezek: „Ez a könyv sok igazat tartalmaz” és „Ebben a könyvben sok igazság foglaltatik” tökélyesen egyértelműek, de az alany „a könyv,” két alakban van kifejezve benne s az ajánlott kérdés a második mondatban nem tünteti ki. Hanem kitüntet ám egy más szót, mint nevezőt, u. m. „sok igazság,” mely nem alany, hanem csak bővítője az állítmánynak (foglaltatik). Szint' ez jó ki elemzésünkből, ha ezeket: „Ego gladium habeo” és „nekem kardom van,” összevetjük. A szerző hálójával e szerint nem fogunk alanyt, hanem úgy járunk vele, mint az Aesopus halásza, kinek a kihurczolt kő a hálóját is összeszaggatta.

Már pedig a mi szabatos, szép nyelvünkben csalhatatlan criteriuma van az alanynak, egy oly elv alakjában, mely amannak feljebb említett helyes értelmezését sohasem hazudtolja meg. Ez az, hogy: a mondatnak az a része, mely a hangsúlyozott szót (a mondat főaccentusát) megelőzi, alany.

Elv, mondom és nem értelmezés, és általánosán igenlő ítélet levén egyszerűen nem szabad megfordítani (simpliciter converti non potest.) Azaz: alany lehet hátul is a mondatban, mihez tegyük hozzá, hogy egészen hiányozhatik is. Tehát így fordíthatnók (per accidens) meg, hogy némely alany a mondatnak (rövidítetten) az első része, mit a nyelv természete oda enged módosítunk, hogy „az alany a mondatban többnyire — (vagy rendszerint) — elől van.” Az ezzel szabadon hagyott eseteket a nyelvnek szabályos inversoi, minők a kérdő, a parancsoló és emphaticus mondatok, adják meg. További részletezés nem való ide.

Nemcsak nem hagy soha cserben ez az elv és nem bántja az értelmezést, hanem ki is pótolja ennek a háttározatlanságát. Mert ugyanis az, hogy „az alany az a valami, a miről mondunk valamit,” nem teszi feleslegessé azt a kérdést, hogy hát: melyik szó vagy szócsoport jelöli bizonyos mondatban azt a „valami-t”?

Szerző „ki?” és „mi?” criteriuma tehát egy pipadohányt sem ér.

A 3. szám alatti első kérdés: „mit mondunk az 1. 2. 3. 4. mondatban az oroszánról?” pertinens és nincs semmi kifogásom ellene. A 2-ik is mehet. De már a 3-ikban ennek a megbocsáthatatlan soloecismusnak: „a háborgató az oroszán által megfogatók,” más célját nem látom, csak hogy ez a szó: „háborgatót” szerző szerint állítmány, s a módosításban: „háborgató” alany. Alany biz' az, feljebbi elvünk szerint az első esetben

*) Szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a „mondat”-nak két ismertető jegye van. Egyik a formalis, u. m. hogy pont vagy vessző van utána. A második, úgy szólva, realis: t. i. hogy alany és állítmány van benne.

*) Még pedig rosszúl, imígy: „A mondatnak azon részét, melyről valamit mondunk vagy írunk „alany”-nak nevezzük!” Hát a „mondat részéről” mondunk vagy írunk valamit? Talán a mondat bizonyos részével jelett tárgyról? mint mi együgyűek hittük eddig elé.

egy maga; a módosítványban pedig az egész szócsoport az, „A megfogatók“-ig.

A hátralevők rostálása igen sokra menne. Kima-radhatnak kár nélkül.

Aztán a mondottak theoriája következik, melynek lényeges hibái és tévelygései a feljebbiekben lelik igazításukat. Stylaris és szerkesztésbeli bakklövéseit pedig szó nélkül hagyom. Csupán egy észrevételt tesznek szükségessé a következők.

Idéztük feljebb (L. a 120-ik lapon!) szerzőtől az alany értelmezését, melynek megfelel az állítmányé. Ez t. i. „azon része a mondatnak, a melyik azt jelenti, (a) mit az alanyról mondunk!“

Ezek tehát szoros következtetés szerint azt tennék, hogy a mondat általában és így minden mondat, e két részből áll, 1) a lany és 2) állítmány.

És ha vannak még más részei a mondatnak, ezek vagy amazoknak alárendelt (másodrangú) részek, vagy tőlök egészen függetlenek és más osztó elv szerint különböztettek meg. Így is van fel- és bevéve a dolog az európai újabb nyelvtanokban? s elemzést is az utóbbi különbségre való tekintetből kétfélet állítottak fel, u. m. „logikai“ és „grammatikai“ elemzést.

Bővebb részletezésre és magyarázatra itt nincsen hely, hanem bátor vagyok útasítani olvasóimat német és francia nyelvtanaimra, hol az egész eljárás körülményesen meg van írva és példákkal világosítva. E helyt csak annyit jegyzek meg, hogy a logikai elemzésben a mondat két részét u. m. a subjectumot és praedicatumot különböztetik meg és ezeket mint úgy nevezett „fő“ vagy „lényeges“ részeket részletezik tovább.

A végrehajtásban és alkalmazásban azonban van egy kis eltérés, hogy a külföldi nyelvtanárok a praedicatum fogalmát szűkebb értelemben veszik s nem, mint én, a mondatban a subjectumon kívül eső egész szócsoportot értik alatta, hanem egy bizonyos szónemet, még pedig a francziák a „nev“et, a németek s utánok az angolok vagy csak az ígét, vagy — a körülmények szerint — hol ígét, hol nevet. Ama szócsoporthoz ezen kiemelt szón kívül eső tagjait nevezik aztán al-, lényegtelen vagy mellék-részeknek, tárgyakkak, kiegészítőknak stb. És mindezekről a viszonyokról világosan értesítik előre a tanulót.

De nem teszi ezt ám szerzőnk, hanem, mind az alanyat, mind az állítmányt egy-egy szóra szorítva egyszerre csak „főrészek“-nek nevezi s azzal a semmit mondó, legalább semmi fogalmat nem adó bevezetéssel, hogy: „a szebb és világosabb beszéd más mondatrészek alkalmazását is kívánja,“ mint deus ex machinát állítja elé a „mellék v. bővítő részeket.“

Már ennyi is elég a megbizonyítására annak, hogy szerző vétkezett a módszer ellen. De vétkezett másodsor a nyelvnek, melyet tanítani akar, természete és tulajdonságai ellen. Mert ha még annál módszeresebben adná is elé a külföldi nyelvtanárok elveit és eljárását, ez még nem tükrözné a magyar nyelv sajátosságait. Az analitikus nyelvek sterestypicus szörendje az ő értelmezéseiket és útasításait azokban sikeresen alkalmazhatókká teszi, de éppen azért a mi synthetikus és más mozgású nyelvünkben részint haszontalanok, részint tévútra vezetők. Hogyne? midőn szerzőnket magát is vízre vitték. Azt írja ugyanis a 3. lapon: „A legrövidebb teljes mondat az igealak, mikor az alany és állítmány egy szóban van.“ Lássuk csak: „Havaz“ tökélyesen megérthető egész, de nem „teljes“ mondat, mivel, mint számtalanszor a magyarban, hiányzik benne az alany s ki-

pótlása vagy csak alattomban értése sem szükséges. Szintügy hiányzik ebben: „írok“ és ez sem teljes mondat; mert az e lenne: „én írok“ (t. i. accentuált igével.) Itt hát oda érhető, sőt oda értendő, szerző világos tilalma ellenére, az alany: én. Ő azért tiltja, mivel a „k“ azt jelenti, a mit a személyes névmás (én); tehát „én írok“ pleonasmus. Engedelmeivel szerző urnak, az csak a philologia bálványimádóknál döntött kérdés, hogy k=én, és ha még igaz lenne is, csak etymologiai igazság volna, mivel a mondattannak éppen semmi köze. Syntactice a k csak az a symboluma egy igealaknak, mely arra hatalmaz fel, hogy az „én“-hez, mint alanyhoz állítmány gyanánt kapcsolhassuk.

Mindezekből az a tanúság, hogy magyar tanuló, ha szinte lelkiismeretesen és híven igyekszik is tolmácsolni neki tanítója a bírálat alatti nyelvtan útasításait, elméleteit, katechizálását, velök oda nem fog jutni, hogy eleibe adott igazi magyar mondatot biztosan elemezni s ennek következtében helyesen alkotni bírjon.

Kérdés: mire való volt hát a oroszok számát még egygyel szaporítani?

Ennyit általában az egészről. Viszszatérünk még reá. Mert könnyebb a kihintett magot egy kis tóval terméketlenné tenni, mintsem majd, ha ki kél, gyomlálni.

Brassai.

U. I. Azon kevés olvasómnak, a ki „Magyar mondat“ című cikksorozatomat figyelmére vette, egy kis felvilágosítással tartozom. Ottani s itteni nyilatkozataimat tekintve, bizonyos következetlenség mutatkozik. Ott t. i. tűzzel-vassal harczoltam az ellen, hogy a subjectum és praedicatumot tegyük a mondat dualismusa kifejezőivé, holott itt magam is azokkal élek. A látszó következetlenséget elenyészeti, ha meggondoljuk: 1) hogy tettesen a subjectum és praedicatum kétféle, u. m. logikai és grammatikai; 2) az elsőbb értelemben ama fogalom pár a nyelvtanban hasznavehetetlen; 3) a másodikban a bévett értelmezés igen határozatlan és így elemzés biztos alapjául nem szolgálhat; 4) új értelmezésök, hogy a homonymákat ne szaporítsuk új nevezeteket kíván, melyeket ott meg is adtam; végre 5) itt a végett, hogy a dolgot könnyebben megértessem, a régi nevezeteket megtartottam.

(Folytatjuk.)

KISDEDNEVELÉSI ROVAT.

Fröbel Frigyes.

(Életrajzi vázlat, Winther F. után.)

(Befejező közlemény.)

E közben kiútván a szabadság-harcz, a bátor lützo-
viak seregében találjuk hősünket, hol a bajtársak sorában megismerkedett Middendorffal és Langethallal, kik előbb kebli barátai, a küzdelmes napok lezajlása után pedig munkássága osztálytársai, szegődtek. Rövid ideig tanulmányait folytatva, a berlini egyetem ásványtani muzeumában nyert segédőri alkalmazást.

Azonban önálló működési kört óhajtván nyerni, fennemlélt barátai, szövetkezve nemsokára nevelő intézetet alapított. A gyermek-contingenst ez új intézethez eleinte csak a rokonok szolgáltaták. Miután azonban 1817-ben Keilhauba, Rudolstadtól alig egy félóránnyira költöztette intézetét, a hová a hely kedvező fekvése is sokakat vonzott; továbbá, miután egy berlini magán nevelő leányát nőül vevén, ebben a gyermekcsereg számára egy gondos ápolónőt

nyert, s a mellett annak hozományával az eddig korlátozott intézetet meg is nagyobbíthatá: a növendékek száma napról-napra szaporodott, kivált miután új tanerökül bátyját, Krisztiánt és Baropot sikerült megnyernie.

Fröbel növeldéjéről tudósításokat közölt időnként, melyek a közfigyelmet magukra vonták s daczára, hogy az együtt működő jó barátok nem átalották egymást dicsérni, tények bizonyíták, hogy Fröbel nevelési elvei nemcsak papíron heverték, hanem a valóságban is életet és eredménydús alkalmazást nyertek.

Azonban, mint minden virágzani kezdő intézmény, úgy az övé is, hamar magára vonta az e korbéli reakciónárius kormány figyelmét, mely a haladásnak minden téren ellensége volt.

Ennek okáért a Fröbel intézetének megvizsgálására is ki lett küldve egy kormánybiztos, Zeh szuperintendens személyében, ki két ízben, u. m. 1824- és 1825-ben tett is egy-egy rövid látogatást abban. A kiküldött kormánybiztos eme látogatásairól szóló jelentésében dicséretesen emlékezik meg Fröbel működéséről, miként azt a következő szavak igazolják: „Lelki örömmel szemlélem azon vig, kedélyes és aránylag mégis a kellő korlátok közé szorított munkálkodást s azon szellemet, mely ez intézetben, úgy a tanórák alatt, valamint azokon kívül is úralkodó. Egy a legszebb egyetértésben élő és mégis 60-nál több tagot számláló családnak tekintem az egészet, melyben a maga munkakörét mindenki betölti. A szellem önmunkássága itt az oktatás fölve. Nem tekintik itt a gyermeki lelket egy oly takarékperselynek, melyben a legkülönbözőbb fajú pénznemeket halomra gyűjthetni, hanem lassan, de biztosan és összhangzatosan fejlesztik a gyermek szellemi tehetségeit, még pedig kívánalmainak annyira megfelelőleg, hogy ép oly kedvvel fog a tanuláshoz, mint akár a játékhöz.“

E dicséretes jelentések daczára a jobb sorsra méltó intézet nemsokára hanyatlani kezdett. A módosabb szülők

kivették gyermekeiket, az apadás az intézetben folytonos volt, annyira, hogy 1829-ben a gyermekek létszáma 5-re apadt. Fröbel e kellemetlen helyzetből menekülendő a keilhausi intézetet Middendorffnak adta át s maga Svájcba ment, hol egy új növeldét létesített. Ez idő tájt „Esszémim“ cím alatt egy könyvet adott ki, melyben elveit a nagy közönséggel megismertetni óhajta.

De még legbuzgóbb elvtársai és barátai véleménye szerint sem sikerült neki e művében elveit oly tisztán és világosan előadnia, hogy annak folytán ezeket azok, a kiknek szólott megérthették és hogy t. i. a nagy közönség is megérthette volna. Ő maga is belátva munkája hiányait, igyekezett számos kisebb közleményei által pótolni az abban nem elég természetszerűséggel előadottakat. Ezekkel megkezdett irodalmi működését ezután is teljesen a nevelés ügyére irányozta s e téren oly kitartással foglalkozott, hogy még 70 éves korában sem szűnt meg munkálkodni.

Svájci működése alatt győződött meg arról, hogy a nevelés-oktatás munkáját sikeresen azért nem lehet gyakorolni, mert a kisdedeket egész az iskoláztatás koráig majd semmi nevelésben sem részesítik.

Az intézetébe adott növendékek majd mindenike a beszéd- és értelem gyaroltságában szenvedett, egy szóval szellemileg szegény volt. E hiányon segitendő, munkásságát ezután a kisdednevelésre kezdé irányozni. Viszszatért tehát Berlinbe, hogy az ottani kisdedövéddákat tanulmányozza. Az itt látottakat saját rendszere szerint egész eredetiséggel újra dolgozva, jött a kisdednevelő intézetek eszméjére, melyeket azután elég találóan gyermekkereteknek nevezett el. A Fröbel rendszere szerinti gyermekkeretek ismertetését, ugyszintén Fröbel további működését egy közelebbi alkalommal fogjuk röviden tárgyalni.

r. + e.

T A R C A.

GABRIELLA.

Beszély.

I.

Az elveszett leánya.

(Folytatás)

Talán életében először nem nyilvánította Gabriella akaratát és nyugodtan ült Robin úr és a leánya között, ki anyai jó indulattal foglalkozott kis társnőjével. Az öreg nem tehette, hogy el ne beszélje, milyen különös módon ismerkedett meg az eltévedt leánykával. Zsuzsánna kezdetben jóízűen nevetett ezen elbeszélésen. Azután komoly arcot öltve, melyre felhatalmazá kora és háziaszszonyi tiszte, kiméletesen megdorgálá Gabriellát, mint a kinek meggondolatlan lépése komoly aggodalmakat költhet mindazokban, a kik iránta érdeklődnek.

— Hát aztán? Ha viszzatérek, annál elégedettebbek lesznek velem — felelt Gabriella.

— Igen, de nem gondolsz-e gyermekem az iszonyú aggodalmakra, a melyeket atyád és nevelőnőd álnak ki érted, a míg várnak?

— Papa igen; ő talán búsul, de nevelőnöm — bizonyosan hiszem — olvas a nagy könyvekből, a melyek annyira mulattatják.

— Te e szerint nem szereted nevelőnődöt, ha így beszélsz róla?

— Oh, igen; mert ő sohasem ellenkezik velem.

— Csak ezért?

— De hát miért is szeretne az ember egyébért?

— Szeretjük általában azon embereket, kik jók, vagy kik magok is szeretnek minket.

— És a néni így szeret-e?

— Bizonyára így; és én teljes szívemből viseltem hozzád szeretettel, ha jó vagy és ha hallgatni akarsz tanácsaimra.

Gabriella csak nézett s bámúlva hallgatott.

— E szerint — folytatá Zsuzsánna, — velem maradsz addig, a míg felfedezzük atyád lakását, minek atyám azonnal utánna fog járni.

— Szavamra, ez nem sok időbe fog kerülni — mondá Robin úr, a kinek szemei figyelemmel valának az ablak felé irányozva, a melyeken át távolról porfelleget látának, a melyet e perczen több ló dobogása vagy egy nehéz kocsi kereke vert fel ott künn.

Gabriella a bejáró ajtaja felé rohant. Nehány perc múlva arca fölvidult:

— Igaz, igaz, — kiáltá ujongva, — az a papa kocsija, ismerem jól! Papa van a kocsiban és elől a kocsis mellett Pál. Papa, papa, állj meg hamar, de hamar: itt vagyok!

De a kis leány hangja nem volt elég erős és a kocsi jóval sebesebben ment, mintsem hogy a benne ülők meghallhatták volna az utánok kiabáló, sürgető hangot. Gabriella sírni kezdett.

— Légy csöndesen, gyermekem — mondá gyöngéden az öreg. Atyád nem mehet igen messze, mert Pál emlékeztetése nyomán bizonyára téged keres a falú környékén.

— Oh papa elutazott, nem látom meg többé soha!

— Jerünk hát. Ime: ilyenek a gyermekek! Nálók minden végletbe megy! Nézd csak, az is bizonyítja, hogy nemsokára látni fogod, hogy a kocsiját az utca túlsó végén megállíttatja, épen a majorral szemben. Jerünk, add kezdet kicsinyem és fussunk oda le, hogy nyugtassuk meg a szegény atyát.

— Hát én, hát én? Engemet elfeled apám! — mondá Zsuzsánna. — Én is részt akarok venni az örömben, melyhez olyan jószívvel csatlakozom.

— Jer hát, jer, te önző! — mondá az atya, Zsuzsánát karonfogva és gyorsan követve Gabriellát, a ki őt egész erővel vonszolta.

Ezalatt aszszonyokból és gyermekekből már egész csoport gyűlt egybe a major kapuja elé. A község mindazon lakói, kik nem voltak jelenleg a mezőn, tudni akarták, hogy mit keres ott a fényes kocsi, melynek kerekén nem látszott a sár nyoma.

Robin úrnak nagy fáradtságába került visszatarítani Gabriellát, a ki előre akart rohanni. A jó öreg jobbnak tartá, előbb értesíteni Gamon urat leánya jelenléte felől; de a gyermek, a ki nem volt hozzászokva az ellenszegüléshez, gyors mozdulattal kisklott kezei közül és a nagy terembe rohant, a hol atyja épen magyarázta a mezői rendőrnök látogatása és kutatásai célját. Ez csak vakarta a fülét és fontos képet vágott, a mi jól is illik oly emberhez, a ki fontos hivatásának öntudatával bír.

„Hm, hm! Biztos-e ön, úram, hogy a leírt fiatal leánykát nem rabolták el? Ebben az esetben rablás, sikasztás miatt bűnvádi keresetnek van helye, — mormogá magában a tisztos hivatalnok.

— Hogyan gondolhat elrabolásra és ki tette volna azt? — kiáltott fel Gamon úr, a ki nyugtalansága dacára sem tudta megállani, hogy ne mosolyogjon.

Ebben a pillanatban az atya és a törvényembere hirtelen megfordultak, a mire egy éles, sikító hang reszkettét meg Gamon úr szívét.

„Én vagyok, én vagyok! — kiálta Gabriella. — Látod, tudtam jól, hogy nem vagyok elveszeve.”

Atyjának első dolga volt gyermekét karjai közé ölelni és kobléhez szorítani. Azután komoly szomorúság ült arcára és könybe lábadt szemekkel nézve leányára, meghatott hangon mormogá:

— Rosz gyermek vagy, Gabriella; te nem tudod felfogni és megérteni a szeretetet, a melylyel irántad viseltetünk.

— De papa, ha újra megtaláltál!

— Igen, de ha valóban elvesztél volna, gyermekem! Ha gonosz emberek, felhasználva elhagyatott állapotodat, elvittek volna magukkal messze tőlem, s így nem találhattalak volna fel újra? . . .

— Oh, itt az emberek nem rosszak! Ellenkezőleg olyan jól reggeliztem, olyan szép őszi barackokat ettem Robin úrnál és Zsuzsánánál — mondá Gabriella, szelesen bemutatva új barátait.

Csak most vette észre Gamon úr az öregot és leányát, a kik szerényen félrevonultak volt az atyai öröm

első kitörése alatt. A boldog atya, megértve azt az érdeklődést, a melylyel e jó emberek helyzete iránt viseltének, feléjük közeledett és tőlük megtudott minden részletet, a mit tudni akart elkényeztetett gyermeke ellátása felől.

Néhány percznyi társalgás csakhamar a bensőség egy nemét hozta létre e három jó és derék személy között, kiknek szíve e perczben ugyanazon érzés által volt meghatva: a Gabriella iránti meleg érdeklődés által.

A kocsi csakhamar a fészerbe lőn tolva és Gamon úr, Pál kíséretében, a ki lesütött fővel ment, két új barátját a fehér házba kísérte, a hova alig várta, hogy megérkezzenek, kiakarván kerülni a kíváncsi tekinteteket, melyek feléje fordultak.

Sőt, a mi több, mindig talált beszélni valót és épen nem bánta, hogy segítségre talált; remélvén, hogy társai jelenléte megakadályozza abban, hogy atyai gyengeségét elárulja.

Pál tudta jól, hogy kalauzi tisztét már elvégezte, s már most következik a számadás órája. Éppen ezért jobb szeretete volna nyakába venni a világot, mintsem Gamon urat és szives gazdáit követni; de az ő tekinteteik által lekötve érezte magát és nem merészelt egy lépést is kitérni azon útból, a melyen haladtak.

Gabriella úgy tett, mintha semmi sem történt volna. Mint elkényeztetett gyermek oly nyugalmat érzett, a melynek még sohasem volt alkalma őt elhagynia.

Mindazonáltal ez egyszer Gamon úr azt hívé, hogy szigorúnak kell lennie. Minthogy foglalkozásai miatt kényszerítve volt leánya felügyelésétől magát távol tartani, nem ismeré Gabriellát. Mint minden atya elismeré, hogy leányának vannak némi hibái, de nem sejdíté azon örvényt, melybe mindkettőjüket sodorhatá azon helytelen nevelés, a melyben leánya részesült.

Talán épen ily alkalomra volt szüksége arra, hogy csalódásából egy kissé felocsudjék, mint a jelen alkalom volt.

Tehát mihelyt Zsuzsánna magányos lakába érkeztek, Gamon úr a két gyermekhez intézé szavait, de oly hangon, mely sokkal inkább volt meghatott, mint szigorú. Gabriellát kőzenfogva, szeméit komolyan rászégezve, így szólott hozzá:

— Nős, kisaszszony, mit jelentett e meggondolatlan csiny?

— Hát papa, mulatni akartam.

— Miért nem kérted nevelőnődet, hogy kísérjen el?

— Mily unalmas lett volna nevelőnőm, az ő könyveivel! Aztán ő nem tud ugy futkározni, mint Pál és én.

— Mindegy, Gabriella! te most szigorú büntetést érdemeltél meg s azt meg is kapod.

— Oh papa, te csak mondod! Jól tudom, hogy nem fogod megtenni, mint anynyiszor.

Gamon úr fölkelt helyéből. Ezúttal elégedetlensége komoly alakot öltött; szerencsére Zsuzsánna közbelépett s hevesen pártfogásába vette a kis leány ügyét. Kezességet vállalt megbánása iránt, a mi — fájdalom! — nem létezett és oda vitte a dolgot, hogy félbocsánatot nyert az engedetlen leányka számára.

— Hejh, kisaszszony, — válaszolá Gamon úr, a ki tulajdonképen csak ürügyet akart találni, melylyel kimentse gyengeségét — arról biztósítottam önt, hogy ezen szegény gyermek miatt a legnehezebb helyzetben vagyok. Helyzetem fentartása, a mely eddig csillógó volt, meglehet, hogy hosszú és kínos kivándorlásra kényszerít. Nem tudom, mikor térhetek vissza és ime azon szomorú kényszerűség áll előttem, hogy Gabriellát ide-

gen kezekre kell bíznom, melyek, mostanig is — jól látom — rosszszül vezették.

Magammal vigyem-e? Franciaországban hagyjam-e? Mindkét oldalról veszélyt látok reá nézve és bosszúságot magamra nézve.

Gabriella nem hallotta az atyai fájdalom e kitörését. Pálhoz közeledett, kit hevesen megdorgált azért, hogy őt elhagyá. Lehet, hogy a kis ficzko felvilágosításai nem elégiték ki teljesen, mert Gamon úr majdnem bizalmas nyilatkozatait, hirtelen leánya éles és parancsoló hangja szakítá félbe.

— Rosz korhantó, — kiáltá ő — tudd meg: meglakolsz ezért. A papa komornyikja által páholtalak el, mihely haza érünk.

(Folytatás a jövő számban.)

VEGYESEK.

— A „Népiskolai hatóságokról“ szóló törvény életbe léptetése érdekében a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr igen üdvös és időszerű felhívást intézett legközelebbiről az egyházi főhatóságokhoz is. Felhivta nevezetesen ezeket is, hogy a hatóságuk alatti felekezeti iskolák számára készíttessék el — az 1868-ki XXXVIII. törvény. erre vonatkozó rendeletei értelmében — a szükséges tantervezeteket s azokat hitelesítve és pecsétjükkel megerősítve pontos megtartás végett adják ki a hatóságuk alatti iskolai előljárásoknak. Figyelmeztette továbbá, hogy az így elkészített tanterv nyomán a helyi körülményekhez és a tanítók számához alkalmazott tanítási órarendet dolgoztassanak ki évről-évre; s tegyék köteleességüké tanítóknak, hogy a megállított órarendet tantermük falára függeszszék ki s tanítási eljárásukban kövessék is pontosan. Ezzel kapcsolatban felszólította a nevezett főhatóságokat arra is, hogy a vezetésük alatti iskolákban használandó tan- és kézi-könyvekről, a hozzájuk tartozó taneszközökkel együtt, szintén állítsanak egybe s adjanak ki hiteles jegyzéket s egyszersmind hagyják meg ta-

nítóknak (tanáraiknak), hogy az egyházi hatóság által meghatározott tan- és kézikönyveken kívül másokat, avagy önként felvett kéziratokat használniok nemszabad. Hogy pedig eme tekintetekben a kormány az 1876-ik évi 28-ik törvény-cikk értelmében a kellő ellenőrzést is gyakoroltathassa, kötelesek lesznek a tanítók (s illetőleg iskolai előljáróságok) a megállított tantervet, valamint a bevett tan- és kézikönyvek jegyzékét — kívánatra — a tanfelügyelővel vagy helyettesével is közölni, vagy elöttük felmutatni. Nem különben felhívtak az egyházi főhatóságok arra is, hogy az új törvény értelmében minden hitközségben alakítsák meg illető iskoláik közvetlen felügyeletére az iskolaszékeket s ezek elnökei és tagjaik névsorát jelentsék be írásban az illető tanfelügyelőknak. Végül — 9 pontban — ismételtén figyelmezteti a miniszter a felekezeti főhatóságokat az 1868-ki XXXVIII. törvény-cikk mindazon rendeletei pontos megtartására, a melyek a felekezeti iskolákra is kötelező erejűek. Szívünk-ből kívánjuk, hogy a nemzet szelleme s kormányközegeink erélye, ébersége és tapintata szerezen e rendeleteknek mielőbb teljes érvényesülést s így óhajtott sikert!

— Egy jó és olcsó könyvet ajánlhatunk a családok és pályatársaink figyelmébe. Ajánljuk pedig — a bővebb ismertetésig is — azzal, hogy a ki 20 krt nem sajnál egy több órát kellemesen és nemesen betölteni tudó lelki élvezetért, el ne mulasztja megszerezni magának s terjeszteni ismerősei körében azt a könyvet, a mely egy névtelen, de széptehetségű szerzőtől, „Hogyan neveljük gyermekeinket?“ cím alatt, nem régiben jelent meg Pfeifer Ferdinándnál, Budapestben. — Kapható Kolozsvárt is, Stein Jánosnál is, Demjennél is. Bár kélné el legalább 10,000 példányban!

— A szerk. üzenete. D. tanár úrnak, Budapestben. Cikke a legközelebbi számban megjelenik. Köszönöm ezt is s egyszersmind szives ígérését is a további közreműködésére. „Poste restante“ úrnak, u. o. Tudja már, hol van bizonyítványa. Forduljon egyenesen oda. Tőlem ne várjon egyebet, mint ígéretem beváltását. Annak úra leszek!

(1--2)

H I R D E T É S.

Az új iskolai év kezdete

alkalmából a főt. lelkészkezdő papságnak, úgyszinté mindazon mélyen tisztelt úrakkal, kik, mint tanfelügyelők, iskolaszéki elnökök, iskola igazgatók, a népoktatás ügyében irányadó és intéző befolyással bírnak; s általában a népoktatásügy minden melegkeblű barátjának bátorokodunk szives figyelmébe és pártolásába ajánlani, az alább közölt kézi és tankönyveket; u. m.:

1. Györfly Iván. „Népiskolai olvasó- és tankönyv,“ magy. kath. elemi és néptanodák felsőbb osztályainak, úgyszintén az ismétlő iskolák növendékeinek használatára. 15 tömött iv, számos szép képpel. A főméltóságú bibornok herezegprimás ő emja kglmes ajánlatával díszített második kiadás. Tartós kemény kötésben 50 kr.

2. Györfly Iván. „Menynyei manna.“ Kathol. ima- és énekkönyv tanuló ifjak és életesbek használatára számos szép képpel, főpászt. kglmes jóváhagyással, második kiadás. Diszes kemény kötésben 50 krajczár.

3. Györfly Iván. „Kis menynyei manna.“ Kathol. ima- és énekkönyvecske kis fiúk és leánykák

számára, szép képekkel, főpászt. kglmes jóváhagyással, második kiadás. Csinos kemény kötésben. 25 kr.

4. Györfly Iván. „A catholicus hitvallástan kézikönyve,“ középtanodák, polg. és felsőbb népoktatás számára, Zenner Nándor hatodik javított német kiadása után magyarítva, főpászt. jóváhagyással. Második olcsó kiadás. 40 kr.

5. Györfly Iván. „Ötven eredeti magy. népdal és dallam,“ hangjegyekkel. Szini K. nagyobb gyűjteménye nyomán a magy. ifjuság számára alkalmazva. 40 kr.

6. Györfly Iván. „Tréfás versek“ humorgyöngyök gyönyörködtető gyűjteménye, a magyar költészeti irodalom e nemű legkitűnőbb, s szavalásra legalkalmasabb termékeiből nagy gonddal összeválogatva. 50 kr.

Mindezeket 2 kros lev. lapon is eszközölhető szives megrendelésre, azonnal bárhova megküldi tiszteletteljes szolgálatkészéggel

Budapest, szept. 1876.

a kiadó

Franklin-társulat.

Felelős szerkesztő: VÁRADI KÁROLY.